

TRAF00N project is funded by the European Community's Seventh Framework Programme (FP7/2007-2013) under grant agreement no. 613912

Warsztaty szkoleniowe dla producentów tradycyjnej żywności z warzyw

Boguchwała, 27.03.2015

Jakość i bezpieczeństwo żywności - systemy kontroli i certyfikacji

Izabella Byszewska

Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego

Wspólna Polityka Rolna wczoraj, dziś i jutro

- *Przyczyny i cele stworzenia europejskich przepisów*
- *Podejście do problemu jakości żywności i jego ewolucja
w UE 1956-1992*
- *Rola jakości produktów z perspektywy producenta i konsumenta - krótkie łańcuchy żywności*
- *PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020*

**Wspólna Polityka Rolna
zaczęła funkcjonować decyzją
Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) od 1962 r.**

- *Zwiększenie produktywności rolnictwa*
- *Modernizacja rolnictwa*
- *Stabilizacja rynków rolnych*
- *Zapewnienie dobrego zaopatrzenia w żywność*
- *Zapewnienie przystępnych cen konsumentom*

Wspólna Polityka Rolna w latach 1956 - 1992

- **Lata 60.**
 - ograniczanie deficytów produkcji
 - **Lata 70.**
 - osiągnięcie samowystarczalności
 - rozwój eksportu
 - **Lata 80. i 90.**
 - nadwyżki produktów rolnych
 - góry masła i rzeki wina
 - problemy z budżetem Wspólnot (70% budżetu wydawane na finansowanie WPR)
-
- **Lata 2000.** - kryzys w przemysłowej produkcji żywności (dioksyny, choroba szalonych krów BSE)

Przyczyny i cele stworzenia europejskich przepisów Reforma Mac Sharry'ego (1992)

- *Ograniczenie wielkości produkcji*
- *Uniezależnienie dopłat od wielkości produkcji*
- *Ochrona środowiska*
- *Dywersyfikacja zatrudnienia na obszarach wiejskich*
- *Promowanie produkcji wysokojakościowej - pytanie:
co to jest jakość?*

***Jakość - „pewien stopień doskonałości”
(Platon)***

***Zmiana kursu Wspólnej Polityki
Rolnej (1992 r.)***

Ochrona i promocja tradycyjnej żywności

***Ograniczanie ilości, podnoszenie jakości
ostatni trend:***

***krótkie łańcuchy żywnościowe : „od pola do
stołu”, „od wideł do widelca”, traceability -
śledzenie drogi produktu***

Podejście do problemu jakości żywności i jego ewolucja w UE

Jakość żywności

- *Włochy*
- *Francja*
- *Hiszpania*
- *Portugalia*

Bezpieczeństwo żywności

- *Wielka Brytania (1990)*
- *Niemcy*
- *Szwecja*
- *Dania*

Cele polityki jakościowej WPR UE

- *Wsparcie producentów. Pracochłonność i często trudne warunki wytwarzania nagrodzone certyfikatem jakości, zwiększającym sprzedaż produktu*
- *Inspiracja do szukania dodatkowych źródeł dochodu*
- *Wsparcie regionów poprzez renomę produktów*
- *Inspiracja do wspólnego działania -tworzenie grup producentów, samokontrola, wspólna promocja i wspólne organizowanie rynków zbytu*

Cele polityki jakościowej WPR UE

Wspieranie produkcji żywności wysokiej jakości poprzez

- ***stworzenie systemów certyfikacji***
- ***ochronę geograficznych nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych***
- ***promocję geograficznych nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych***
- ***dostarczanie konsumentom rzetelnej wiedzy na temat produktów***

Cel:

- ***Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich (dywersyfikacja zatrudnienia, ochrona dziedzictwa kulturowego)***

Produkt z perspektywy producenta

bezpieczeństwo

kontrole urzędowe

✓ Cena

✓ Popyt na rynku

✓ Stabilność rynku

✓ Poszerzanie kręgu odbiorców

✓ Dobrostan zwierząt

Jakość

Renoma i promocja

Renoma

Promocja

Jakość

Produkt z perspektywy konsumenta

bezpieczeństwo

kontrole urzędowe

✓ *cena musi być uzasadniona*

smak

wartości odżywcze

sposób wytwarzania

kto zarabia na produkcji

dobrostan zwierząt

wynika z ?

składniki, sposób produkcji i przechowywania, transport, ...

j.w.

ważna informacja

im więcej pośredników, tym mniej informacji !

j.w.

Konsumenci a europejska polityka jakości

mają pewność, że:

- kupują żywność *bardzo* wysokiej jakości
- kupują żywność wyprodukowaną *wyjątkową, tradycyjną* metodą i ze sprawdzonych surowców
- kupują produkt *autentyczny*

mają możliwość:

- *identyfikacji i wyboru poszczególnych wyrobów*
- *poznania miejsca pochodzenia*
- *poznania tradycji związanych z produktem*
- *dotarcia do bezpośredniego producenta i jego środowiska*

Skąd czerpano wzorce?

Za przykład służyły rozwiązania francuskie, a w szczególności system AOC - funkcjonujący w momencie przygotowywania rozporządzeń europejskich od ponad półwiecza

Jakość potwierdzają certyfikaty

Aby wyróżnić produkty wysokiej jakości, wprowadzono europejskie systemy certyfikacji i znakowania:

- ***dla produktów o charakterystycznych cechach wynikających***
 - *z wytwarzania ich w określony sposób i na określonym obszarze (miejsce pochodzenia)*
 - *lub też wynikających z tradycyjnego składu i sposobu wytwarzania)*
- ***dla produktów rolnictwa ekologicznego***

Jak dziś realizowana jest polityka jakości żywności w UE? (ang. quality policy)

- *Chronione Nazwy Pochodzenia (ChNP)*
- *Chronione Oznaczenia Geograficzne (ChOG)*
- *Gwarantowane Tradycyjne Specjalności (GTS)*
- *Rolnictwo Ekologiczne*

Narzędzie: oznaczanie produktu rozpoznawalnym znakiem jakości

Gwarancja:

- *pochożenia i tradycyjności produktu*
- *jakości surowców*
- *technologii i warunków wytwarzania*

UNIJNE SYSTEMY JAKOŚCI ŻYWNOCICI

Oznaczenia unijne

Produkty regionalne i tradycyjne

Produkty ekologiczne

Sposób ochrony i wyróżniania produktów regionalnych i wyrobów tradycyjnych

- *system certyfikacji produktów*
- *oznaczanie produktów jakościowych znakami geograficznymi, takimi samymi w całej UE (a i poza nią) z napisem w języku danego kraju*

Podstawa prawna funkcjonowania unijnych systemów jakości

Aktualna podstawa prawna: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r.

w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych

Aplikowanie do unijnego systemu rejestracji produktów regionalnych i tradycyjnych

O rejestrację produktu w systemie unijnym występuje **grupa producentów**

- „Grupa”, zgodnie z Rozporządzeniem 1151/2012, to zespół producentów działających razem w celu rejestracji produktu w KE i jego dalszej ochrony i promocji.
- Grupą może być każda organizacja producentów lub przetwórców, niezależnie od jej formy prawnej lub składu, której działalność związana jest z tym samym produktem rolnym lub środkiem spożywczym

Aplikowanie do unijnego systemu rejestracji produktów regionalnych i tradycyjnych

- 1. Wniosek zawiera szczegółowy opis produktu wraz z uzasadnieniem wystąpienia o rejestrację (specyfika regionalna czy tradycyjna), specyfikację jego wytwarzania, obszar (w przypadku produktów regionalnych), wskazanie jednostki kontrolnej i częstotliwości kontroli*
- 2. Wniosek składany do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Opłata 300 zł*
- 3. Wniosek oceniany przez Radę ds. Produktów Tradycyjnych i Regionalnych Nazw Produktów Rolnych i Środków Spożywczych przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi*
- 4. Wniosek przesyłany jest do Brukseli*

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (Dz.U. 2005 nr 10 poz.68)

Chroniona Nazwa Pochodzenia

Znak CHRONIONA NAZWA POCHODZENIA (CHNP) przyznawany jest produktom, które spełniają następujące warunki:

- *nazwa nawiązuje do regionu, miejsca lub (wyjątkowo) kraju, w którym są wytwarzane (np. szynka parmeńska, wiśnia nadwiślanka, fasola wrzawska, bryndza podhalańska)*
- *Cały proces wytwarzania, tj. wyrób surowca, produktu oraz przygotowanie do sprzedaży odbywa się w tym miejscu*
- *cechy i specyfika produktu ściśle zależą od miejsca, w którym powstał*

Chronione Oznaczenie Geograficzne

Znak CHRONIONE OZNACZENIE GEOGRAFICZNE (CHOG) przyznawany jest produktom, które:

- *wykorzystują nazwę regionu, w którym są produkowane*
- *ich reputacja związana jest ze specyficzną jakością, wynikającą z warunków geograficznych (np. klimatu, gleby, roślinności itp.) i lokalnej kultury*
- *co najmniej jeden etap produkcji musi odbywać się na obszarze, którego nazwę wykorzystuje producent*

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność

Znak **GWARANTOWANA TRADYCYJNA SPECJALNOŚĆ (GTS)** przyznawany jest produktom, które:

- mają specyficzną nazwę lub wytwarzane są ze specyficznego surowca
- odróżniają się od innych produktów z tej samej kategorii
- ich tradycyjny charakter wynika z użycia tradycyjnych surowców, receptury lub technologii.

Określenia jakościowe stosowane fakultatywnie

- *Produkt górski*
- *Produkt rolnictwa wyspiarskiego*

Wprowadzone Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych

Informacja o cechach produktu stanowiących wartość dodaną

Ochrona produktu

- Nazwa produktu zgłoszonego do Brukseli podlega, od momentu zarejestrowania wniosku w KE, tymczasowej ochronie w kraju

Wiśnia nadwiślanka

- Nazwa produktu zarejestrowanego w KE jest chroniona na terenie UE i na świecie

Jabłka grójeckie

Obowiązki producenta

- *Producent musi wytwarzać produkt zgodnie ze specyfikacją*
- *Producent, chcąc uczestniczyć w systemie jakości musi na własną prośbę poddawać się okresowej kontroli na zgodność produkcji ze specyfikacją określoną we wniosku.
Częstotliwość kontroli została określona we wniosku o rejestrację przez grupę producentów.*

Kto kontroluje produkty regionalne i tradycyjne ?

Kontrola na wniosek producenta oraz wydawanie i cofanie certyfikatów lub świadectw jakości potwierdzających zgodność procesu produkcji ze specyfikacją

- Jednostki certyfikujące, upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Aktualnie jest ich 5.*
- Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych*
- Nadzór: IJHARS*

IJHARS

INSPEKCJA JAKOŚCI HANDLOWEJ
ARTYKUŁÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH

Kontrola i potwierdzanie jakości. Obowiązuje w systemie unijnym i krajowym

Producent otrzymuje: certyfikat lub świadectwo zgodności dokument stwierdzający zgodność wyrobu z właściwościami deklarowanymi przez wytwórcę lub określonymi w przepisach bądź normach.

Kontrola odróżnia znaki jakościowe od znaków uznaniowych (!)

Polskie produkty zarejestrowane w unijnym rejestrze produktów znanego pochodzenia i produktów tradycyjnych (37):

5 serów:

- *bryndza podhalańska*
- *oscypek*
- *redykołka*
- *wielkopolski ser smażony*
- *ser koryciński swojski*

6 owoców:

- *truskawka kaszubska*
- *wiśnia nadwiślanka*
- *śliwka szydłowska*
- *suska sechłońska*
- *jabłka łąckie*
- *jabłka grójeckie*

7 wyrobów piekarniczych i cukierniczych:

- rogal świętomarciński
- andruty kaliskie
- kołocz śląski
- chleb prądnicki
- obwarzanki krakowskie
- Pierekaczewnik
- Cebularz lubelski

4 miody:

- miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich
- miód z Sejn/Łoździej
- miód kurpiowski
- miód drahimski
- podkarpacki miód spadziowy

3 fasole:

- *fasola wrzawska*
- *fasola korczyńska*
- *fasola z Doliny Dolnego Dunajca*

4 kiełbasy:

- *kabanosy*
- *kiełbasa jałowcowa*
- *kiełbasa myśliwska*
- *kiełbasa lisiecka*

inne:

- olej rydzowy
- jagnięcina podhalańska
- karp zatorski
- staropolskie miody pitne:
półtorak, dwójniak, trójniak,
czwórniak

**Ostatnim zarejestrowanym
produktem jest cebularz
lubelski**

Krajowe systemy jakości żywności

- *Prawo unijne zezwala na tworzenie krajowych systemów jakości, notyfikowanych przez KE*
- *Wymagania dla systemów jakości żywności aplikujących o uznanie za krajowe:*
 - *Specyfika i jakość produktu końcowego wyprodukowanego w ramach systemów wynika ze szczególnych warunków i przewyższa jakość podobnych produktów na rynku*
 - *Specyfikacja (obowiązkowa) jest weryfikowana przez niezależne, uprawnione jednostki kontrolne*
 - *System jest otwarty, przejrzysty*
 - *Produkty odpowiadają na zapotrzebowanie rynku*

Krajowe systemy jakości żywności

Podstawa prawna:

art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich

z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

(Dz. U. Nr 64, poz. 427, z późn. zm.).

System uznaje minister rolnictwa i rozwoju wsi w drodze decyzji administracyjnej.

Krajowe systemy jakości żywności

☐ System „Jakość Tradycja”

☐ Inne systemy polskie

System jakościowy „Jakość Tradycja”

Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego we współpracy ze Związkiem Województw RP opracowała, na wzór systemów europejskich, pierwszy krajowy system wyróżniania i kontroli żywności wysokiej jakości „Jakość Tradycja”, uznany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

System służy wyróżnianiu produktów żywnościowych wysokiej jakości z uwzględnieniem produktów tradycyjnych.

Jak wygląda znak?

**Znak podkreśla związek produktu z regionem.
Producent zobowiązany jest
do używania Znaku
wraz z nazwą regionu,
z którego pochodzi produkt**

Zasady funkcjonowania systemu „JT”

- **Otwartość.** Do systemu mogą przystąpić wszyscy rolnicy, producenci rolni, przetwórcy w kraju i za granicą, członkowie Izby i nie należący do niej. **Jedynym kryterium przyjęcia do systemu produktu jest jego jakość.** Uczestnictwo w systemie potwierdzania jakości żywności jest całkowicie **dobrowolne**
- **Przejrzystość i identyfikowalność produktu.** Używający znaku producenci są zobowiązani do określenia częstotliwości i zakresu kontroli oraz prowadzenia dokumentacji mającej na celu zapewnienie pełnej identyfikowalności produktu (traceability)
- **Nadzór nad procesem produkcji** sprawują jednostki certyfikujące akredytowane zgodnie z normą PN-EN 45011 i upoważnione przez **Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi**

Co wyróżniamy?

- Produkty rolne
- Środki spożywcze
- Napoje spirytusowe

Produkty muszą charakteryzować się...

- *tradycyjnym składem*
- *tradycyjnym sposobem wytwarzania*
- *szczególną jakością wynikającą z ich tradycyjnego charakteru lub wyrażającą ich tradycyjny charakter*
- *szczególną jakością lub reputacją odróżniającą je od produktów należących do tej samej kategorii*

Za tradycyjny skład, tradycyjny sposób wytwarzania, tradycyjny charakter, uważa się takie produkty, które posiadają co najmniej 50 letni rodowód (dwa pokolenia).

Za tradycyjne rasy i odmiany uważa się te, które użytkowano przed 1956 rokiem.

Surowce

- *pochodzące z gospodarstw ekologicznych*
- *z gospodarstw o systemie produkcji stosujących Dobrą Praktykę Rolniczą i Dobrą Praktykę Hodowlaną z wyłączeniem GMO*
- ***Surowce użyte do produkcji muszą być w pełni identyfikowalne (Traceability)***

Potwierdzenie jakości

Uzyskanie Certyfikatu Zgodności

Certyfikat jest dokumentem stwierdzającym zgodność wyrobu z właściwościami deklarowanymi przez wytwórcę.

Certyfikaty wydawane są przez jednostki certyfikujące, akredytowane i upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uprawnione do kontroli zgodności ze specyfikacją

Znak Jakość Tradycja ma ponad 160 produktów: sery, masło, chleby i wyroby cukiernicze, piwo, wędliny, owoce i przetwory owocowe i warzywne, majonez, ocet, musztarda, ryby, soki owocowe, lody, kajmak...
Ponad 60 producentów z 15 regionów przystąpiło do systemu

***Przepisy prawne dotyczące wytwarzania
i wprowadzania na rynek produktów rolnych
i środków spożywczych, ze szczególnym
uwzględnieniem produktów regionalnych
i tradycyjnych***

Przepisy unijne

- *rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności,*
- *rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych,*
- *rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego,*
- *rozporządzenie Komisji (WE) nr 2073/2005 w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych,*

Krajowe akty prawne

- **2006 r. - Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia**
- **2006 r. - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej**
- **2006 r. - ROZPORZĄDZENIE Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 marca 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać projekt technologiczny zakładu, w którym ma być prowadzona działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego.**
- **2007 r. - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych**

Krajowe akty prawne

- **2007 r. - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI z dnia 27 lipca 2007 r. w sprawie ogólnych odstępstw od wymagań higienicznych w zakładach produkujących żywność tradycyjną pochodzenia zwierzęcego**
- **2009 r. - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA z dnia 18 lutego 2009 r. w sprawie ogólnych odstępstw od wymagań higienicznych w zakładach produkujących żywność tradycyjną niezwierzęcego pochodzenia**
- **2010 r. - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów mlecznych o tradycyjnym charakterze**

-
- 2010 r. - *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania **działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej***

- *???? - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia W sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej dla produktów pochodzenia zwierzęcego ??????????*

Obraduje Nadzwyczajna Podkomisja Komisji Rolnictwa jak to zmienić ?

Kontrola bezpieczeństwa i jakości

- *wytwarzanie produktów pochodzenia zwierzęcego - nadzoruje Powiatowy Inspektor Weterynarii (PIW) - kompetencje Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi*
- *wytwarzanie pozostałych produktów nadzoruje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny (PIS) - kompetencje Ministerstwa Zdrowia*
- *kontrola jakości i deklaracji producentów odnośnie charakteru, składu, sposobu wytwarzania produktów: Państwowa Inspekcja Handlowa (16 oddziałów wojewódzkich), Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (16 oddziałów wojewódzkich)*
- *bezpieczeństwo fitosanitarne w rolnictwie, nadzór nad systemem Integrowanej Produkcji: Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa*

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Izabella Byszewska

www.produktyregionalne.pl

i.byszewska@onet.pl